

İktidar ve Ulema-Aydın ilişkisi

Geleneksel anlamda ulema sınıfı, halkın içinden çıkmış, mevcut egemenle arasında sürekli bir mesafe bulunan ve bu mesafeyi de korumaya çalışan kesimdir.

Yayın Tarihi : 19 Ekim 2018 Cuma (oluşturma : 3/25/2019)

Geleneksel dönemde ulema, modern dönemde aydın-entelektüel bütün dünya toplumlarında belirleyici rolün aktörü olarak, insanları isyan ve tevekkül noktasında nasıl hareket edeceğine dair önemli bir retoriğe sahiptir. Bu yüzden özellikle dinin temsilcisi olarak görülen alim-ulema, iktidar hırsıyla sarsılan bütün güç odaklarının sürekli ilgi alanı içerisinde olmuştur. Vasat bir genel bilgi düzeyine sahip olan insanlar bile bunun böyle olduğunu çeşitli vesilelerle öğrenmiştir. Özellikle İslam Alemi içerisinde erken dönem tarihiyle birlikte ortaya çıkan baş döndürücü değişim, buna dair birçok misali çeşitli haber yollarıyla göstermektedir.

Dine, alime-ulemaya iktidar sahipleri tarafından sürekli sahip çıkma isteği, kendinden tarafa çekme arzusu, bunun gerçekleşmesi için uygulanan her türlü usulün bazı sebepleri vardır. Bu sebeplerin en başında gelen ise, bilgi-ilim-ulema üzerinden topluluklar karşısında meşruiyetini sağlama çabasıdır. Bugün modern dönem iktidarları merkez ve çevre meşruiyetini sağlamak için birçok girişimde bulunmaktadır. Erken dönem Müslüman tarihinde cereyan eden ulema rızası, bugün de farklı bir usulle sürmektedir.

Erken dönem Müslüman tarihinde ortaya çıkan iktidarın ulemaya sahip çıkma arzusuyla, bugün için zaruret gösteren aynı arzu, yöntem olarak farklılık göstermekle birlikte, amaçlanan sonuç aynıdır. Erken dönemde ortaya çıkan meşruiyet krizlerinde çözücü bir rol oynaması beklenen ulema ile modern dönem seküler temelli iktidarların sahiplendiği aydın-entelektüel-entelijansiya da aynı krizin çözümü için sahiplenilmektedir. Esasa tekabül eden mesele iktidarın varlığını toplum nezdinde meşru bir zemine oturtmak, bu zemin üzerinden iktidarı, kurumları ve toplumu yeniden kurmaktır. Sağlanması gereken meşruiyetin bir ayağını da din ve ulema, aydın ve entelektüel oluşturmaktadır.

Bizim kısaca öne çıkarmaya çalışacağımız husus, önce, iktidarın sahiplenme arzusuna karşı kitabi bilgiye ve Resul'ün gösterdiği çizgiye vakıf olan ulemanın, dinin muhkemlerine aykırı davranan ilk dönem iktidarlara ilişkisini bugüne örnek olması açısından ele almaktır. Bu merkezde Müslümanlar içinden çıkan, isyan ve tevekkül dengesini kurabilmiş bazı ulemayı zikretmeye çalışacağız. Adlarını anmaya çalışacağımız muhteşem insanları, zifiri karanlıklar içinde ellerine kor almış, elleri yanan ama ışığı da bırakmayan, ümmete yol göstericiler olarak görmekteyiz. "Haksızlık karşısında susan dilsiz şeytandır" külli kaidesinden yola çıkarak, sadece birer misal olmadıklarını, hayatları pahasına inandıklarının peşini bırakmayanlar olarak gıptayla yaad etmekteyiz. Daha sonra da, modern dönem iktidarlarının kendi düşünce tasavvuruyla ortaya çıkan iktidar merkezli üniversitelerin kurulmasıyla aydın-entelektüel taifenin iktidarla olan ilişkisine değinmeye çalışacağız.

Üniversiteye, akademik bilgiye ve akademisyenlere, aydın-entelektüele dair yapmaya çalıştığımız değerlendirmeler, herhangi bir art niyet taşımamaktadır. Okuyucularımızın değerlendirmeleri yok sayıcı, aşağılayıcı ifadeler olarak değerlendirmemelerini hassaten belirterek, yapılmak istenenin kendi doğası içindeki işleyişinin izharı olarak ele almalarının isabetli olacağıdır. Bugün hangi düşüncede, hangi ideolojide, hangi dünya görüşünde olursa olsun, akademik bilgiye başvurmayanın olmadığını, kendimizin de akademisyenlerden ve akademik bilgiden olabildiğince yararlandığımızı belirtmekte fayda görüyoruz. Burada esas vurgulamak istediğimiz konu, iktidarla olan ilişkidir. İktidara rağmen doğruya doğru, yanlışa yanlış diyebilme erdemini öncelemektediriz.

İktidarların tahammül edemedikleri insan tipi, egemenliklerinin varlığına rağmen, adaletsiz uygulamalarına karşı hakikati haykıran ulema sınıfındaki insanlardır. Bu vasfa sahip olanlar biraz sonra olacakların hesabını yapmadan, hakikati söylemek mecburiyetinin bilinciyle hareket edenlerdir. Ulemanın iktidar nezdindeki olumsuz yanı, fiili bir karşı koyuştan öte, fikri ve kalbi bir dönüşümün korkutuculuğudur. İktidarın sürdürülebilir olması, beka meselesinin çözüme kavuşması, saltanatların devamı, daha çok fikri ve kalbi dönüşümlerin önüne geçmekle mümkündür. Bu sebepten iktidarlar karşılarında muhalif bir halk tabanı olsa da, bununla baş edebileceklerini kestirebilirler, lakin bu muhalefete yön veren yetkin ve etkin ulemanın sözü iktidarlar için büyük risk taşır.

Bu korkunun hakikatini okuduğumuz tarihten ilmel yakın olarak bilmekteyiz. Emevi dönemiyle başlayan, Abbasi ile devam eden iktidar ulema kavgaları, süreç içerisinde kesintiye uğramadan devam etmiş, modern ulus devletinin kurulmasıyla ve bugün itibarıyla da sürmektedir. Modern dönem iktidar odaklarının daha çok bilgiyi kendi tekellerine almaları ve kurumsal yapıyla ele geçirmeleri sonucunda alim-ulema-arif kavramları ne yazık ki gündelik lisanda kullanımını yitirdiği gibi, manalarının neye karşılık geldiğinin de içi boşaltılmıştır.

Emevi ve Abbasi iktidarlarının ikisini de gören Ebu Hanefi ve Süfyan-ı Sevri'nin iktidara karşı takındığı tavırla, bugün modern dönem bilgi tekeli eline geçirerek resmiyete haiz kılınan unvan sahiplerinin iktidarla olan ilişkisi şüphesiz ki kıyaslanabilecek itibara sahip değildir. Öyle ki, gerek Emevi olsun gerekse Abbasi ve onlardan sonra gelen devlet yapıları hukuk olarak dine dayanmakta, sultanın varlığının meşruiyeti ise örfi anlamda sağlanmaktadır. Bugün ise modern iktidarların meşruiyeti dini olmadığı gibi, bilakis dinin kendisini de yok sayarak kurgulanmıştır. Akademik çevreler tarafından gelenekselleştirilerek suçlanarak "değişen dünyaya uyum sağlayamamak", "güncel meselelerin donuk sahife fıkhına mahkûm edilmesi" gibi gerekçelerle eleştirilen geleneksel ulema, iktidarla olan ilişkisini "Kur'an", "sünnet", "tevhid", "vahdet", "ümme", "zalim", "zulüm", "adalet", "merhamet" vb. kavramlar üzerinden kurmaya çalışmış, ilişkilerini bu kavramlar üzerinden meşru ya da gayri meşru görmüştür.

Gerek Emevi gerekse Abbasi döneminde İmam Ebu Hanife'nin siyasi duruşunda etken olan "yaratana isyan konusunda yaratıcıya itaat yoktur" hadisi göz önüne alındığında, O ve onun gibilerinin nasıl bir feraset ve dirayetle ve dahi hangi gerekçeyle böyle bir tavır aldıkları görülecektir. Hepimizin bildiği gibi Ebu Hanife, dönemin iktidarı tarafından kendisine teklif edilen ve devlet görevleri tarafından sultandan sonra gelen bir makam olan genel kadılık görevini dahi geri

çevirmiş ve daha sonra üstelenmesinin üzerine, "Bana Vâsıt mescidin kapılarını say dese, onu bile kabul etmem" demiştir. Peki, Ebu Hanife'yi bu tercihe götüren sebep nedir? Neden böyle bir tercih yapma gereği duymuştur? Ebu Hanife'nin bu tavrıyla, bugün bilginin tekeli eline geçirmiş, kendi cenahından başkasını "merdiven altı" diyerek yaftalayan ve resmi bir hüviyeti olmayanları korsan olarak nitelendiren akademisyen camianın tavrı kıyaslandığında nasıl bir sonuç çıkar?

Süfyan-ı Sevri de bu merkezde düşünmüş, sultanın kadılık tekliflerini asla kabul etmemiş, gönderdiği hediyeleri almamış, gelen bütün teklifleri geri çevirmiş ve zamanının sultanının hiddetini üzerine çekmiştir. Bir süre çeşitli baskı ve işkenceler maruz kalmış, daha sonra serbest kalmasının ardından sürekli bir sürgün hayatıyla ömrünü sürmüştür. Bu ulema için öne çıkan gerekçe şüphesiz ki meşruiyet meselesidir. Aynı etkin tavrı Hasan El Basri'de de görmekteyiz. Müslümanca muhalefetin nasıllığını, iktidarla olan ilişkilerinde pratik olarak gösteren ulema, her daim adaletten ve dini meşruiyetten yana tavır almış, bu tavırlarının bedelini de ne pahasına olursa olsun ödemekten çekinmemiştir.

Ebu Hanife gibi Ahmet Bin Hanbel de aynı tavrı gösterirken, elde etmek istedikleri nedir? Öyle ki, iktidardan gelen hiçbir nimeti kabul etmemişler, iktidarla aralarında her ne pahasına olursa olsun sürdürülebilir bir mesafe koyarak, asla minnet altında kalmadan bir hayat sürmeye azami gayret göstermişler, bunda da başarılı olmuşlardır. Ahmet Bin Hanbel bu hassasiyetini daha da ileriye taşıyarak, sultanın hiçbir hediyesini kabul etmediği gibi, sultanın yardımlarının insanlara ulaştırılmasına aracılık etmeyi de meşru görmemiş, kabul etmemiştir. Ömrünün son demlerinde dahi gelen para ve hediyeleri geri çeviren Ahmed B. Hanbel, kendisi kabul etmediği gibi, oğullarına da kabul etmemelerini nasihat etmiştir. Oğullarından Salih sultandan gelen bir miktar parayı kabul ettiği için ona gücenmiş, gelen haberlere göre bir daha oğlunun evinde hiç yemek yememiş. Ahmet Bin Hanbel, iktidarın hukuki yapı olarak İslam'a dayanmasına rağmen, Abbasi sultanının icraatlarını meşru görmediği ve adaletsizce davranıldığını düşündüğü için, iktidardan gelenleri kabul etmeyi, iktidarı meşrulaştırmak olarak görmekteydi.

Bu ulemaların bir benzerini de Karahanlılar döneminde görmekteyiz. Karahanlılar döneminde yaşayan İmam Serahsi, sultanın savurganlıkları üzerine sürekli olarak adaletsizce koyduğu vergilere karşı verdiği fetvadır. İmam Serahsi'nin fetvası, iktidarın koyduğu vergilerin adaletsizlik olduğuna ve halkın vergileri ödememesi gerektiğine dairdir. İmam Serahsi'nin geniş bir yankı bulan bu fetvasının ardından, sultan fetvasını geri çekmesini istemiş, ama İmam teklifi reddetmiştir. Bunun üzerine kuyu hapsine mahkûm edilen Serahsi, bazı rivayetlere göre on sekiz yıl kuyu hapsinde kalmıştır. İslam Aleminde meşhur olan "El Maksud" adlı eserini kuyunun başına gelen talebelerine kuyudan söyleyerek yazdırmıştır. Eğer buradan bakarsak mesele çok basittir, lakin İmam'ın gözünden bakarsak mesele adaletten yana olan sözün ve tercihin onuruyla ilgilidir. Mesele ortaya çıkan adaletsizliğe karşı durmaktır. Zira "bir kötülük görürseniz elinizle, gücünüz yetmezse dilinizle, ona da gücünüz yetmezse kalbinizle buğuz edin" diyen bir peygamberin varisidir kendisi.

Erken dönem İslam tarihinde ortaya çıkan bu ulemalar gibi, son dönemde de böyle düşünen birçok alim-ulema kendisini göstermiş, iktidarlara olan ilişkilerine siyasi, ekonomik ve felsefi olarak mesafe koymuştur. Minnetin yalnızca Allah'a duyulabileceğinin bilincinde olan ulema, bugün ne

yazık ki, gelenekselleştirilerek itham edilerek, iktidar merkezli akademik camia tarafından itibarsızlaştırmaya maruz kalmaktadır.

Aydın-entelektüelin iktidarla ilişkisi

Gelenek eleştirisinin son otuz yılda had safhaya ulaşması, geleneksel ulemanın ve eserlerinin alabildiğine pervasızca katledilmeye çalışılmasının birçok nedenlerinden biri de öyle görülüyor ki, bu ulemanın iktidarla ilişkisini de gizlemek, itibarsızlaştırmak gibi bir boyutu da bulunmakta. Bunun yanında, alim-arif-ulema kavramlarının gündelik söz ve yazıdan uzaklaştırılması, alim-ulema kavramlarının modern tasavvurun ürünü olan aydın-entelektüel kavramlarına devşirilmeye çalışılmasıdır. Oysa ki iki kavram grubu da farklı kültürlerin ürünüdür, iki kavram grubunun da misyon ve vizyon farkı vardır. İkisinin de referans aldığı, beslendiği, neşvü-nema bulduğu mecra birbirleriyle tamamen aksi istikamettedir.

Bugün iktidarla olabildiğince ittifak halinde olan akademik bilgi ve akademisyenler (istisnaları kastetmeden), genel olarak hüküm süren egemeni meşrulaştırma yolunda bilgi üretmektedir. Üretilen bilgi bir bakıma iktidarlara dini açıdan seküler temelli meşruiyet arayışını içermektedir. Fransız teorisyen Michel Foucault'da iktidar kavramını açıklarken bilgi ve iktidar arasındaki ilişkiye vurgu yapar. O'na göre iktidar bilgiyle, bilgi de iktidarla sürekli bütünleşmiş şekilde gelişir. İktidar sürekli bilgi üretir ve üretilen bilgi de sürekli iktidar etkilerine yol açar. İktidarın kendisi yeni bilgi nesnelere yaratır ve yeni bilgi kanıtları biriktirir. Bunun sonucunda bilgi iktidar araçlarınınca şekillendirilerek yayılır. Bu yayılma ise fertten topluma, genel kuşatıcılığın sağlanması için çeşitli vasıtalar kullanılır. Bunların başında ise üniversite ve akademik yapı, medya-basın yayın gelir.

Tarihsel süreçte iktidar ve bilgi, dolayısıyla bilgiyi üretenlerle iktidar arasında sürekli olarak mecburi bir ilişki bulunmaktadır. Bilgi hayatı şekillendirmek için ve toplumu kurmak açısından önem arz ettiğinden dolayı, iktidarlara da kendi beka sorunlarının halli için bilgiye dolayısıyla bilgiyi üreten alime, aydına, entelektüele sürekli olarak mecburi bir ilgi duymuştur. İktidarlara için amaç, bilginin kendi bekaları için kullanışlı hale getirilmesidir. İmam Ebu Hanife'nin, Süfyani Sevrî'nin, Ahmed Bin Hanbel'in döneminin sözü dinlenen uleması olması ve gelişen siyasi, askeri, ekonomik, sosyolojik hadiselerle çözüm getiren bilgi üretmesi, buna binaen dönemin iktidarlara tarafından ikna edilme girişimleri, bu merkezde düşünüldüğünde mesele daha rahat anlaşılacaktır. İktidar hiçbir zaman muhalif bilgi üretimine izin vermeyeceği gibi, o bilgiyi üreten ulemaya-aydına da müsamaha göstermeyecektir.

Modern dönemde ortaya çıkan ulus devlet iktidarlara, yeni bir akım olan devlet yönetim tarzını da, ancak bilgi ve onu üretenler açısından meşrulaştırabilecektir. Kendisine muhalif olmayacak, iktidarlara paralel düşünecek yeni nesil bilgi üreticileri çıkarmak zorunluluğunu hissetmiştir. Bunun gerçekliğini bütün çıplaklığıyla gerek bütün İslam coğrafyasında gerekse ülkemizdeki akademik yapıda görmekteyiz. Medyatik bir rol alan akademik bilginin taşıyıcıları, başta kitap ve sünnet olmak üzere bir usule göre geliştirilen tefsirden ziyade, genel olarak yorum merkezli izahlar konusunda gayret sarf etmektedir.

Yeni nesil bilgi üreticisi olan üniversite tabanlı kalemiyye sınıfı, halk arasında çıkmış geleneksel alaylı ulemaya karşı bir tavır takınmıştır. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında başlayan bu hasım oluş bugün de bütün pervasızlığıyla sürmektedir. Açık oturumlarda söz sahibi olan akademik çevre, muhkem kavramların dahi içini boşaltmaktan çekinmeden yorum merkezli izahlarla iktidar yanlısı bilgiyi pompalamayı bir görev bilinciyle yerine getirmektedir. Birçok açık oturumda şahit olduğumuz ilahiyat kökenli akademisyenlerin, Kur'an kavramlarını çarpıtmakta, esasa karşılık gelen kitabi özü ya bilerek örtmekte ya da gafletle hareket etmekte. Bir bakıma Protestan İslam'ın zuhuruna gayret göstermekte. İktidar merkezli düşüncenin teolojik-ilahiyat merkezli yorumunun da böyle olması gerektiği kaçınılmaz bir sonuçtur.

Alman Hukukçu ve siyaset kuramcısı Carl Schmitt, dünyevi iktidarların beka meselesinin halli için bir yanının teolojik bilgiye dayanması gerektiğini söyleyip siyasal ilahiyattan bahsederken, modern iktidarların bütün kavramlarının dünyevileştirilmiş ilahiyat kavramları olduğunu ifade etmektedir. Dini kavramları dünyevileştirmek için belli bir bilgiye ve bilgili kişiye ihtiyaç kaçınılmazdır. Bu faaliyeti de iktidar adına yapacak aydın-entelektüele ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacın giderilmesi, iktidarın mecburiyetleri arasında olduğundan, kendi tarafında saf tutacak dini alanda teologlarla, toplumsal alanda sosyologlarla bilgiye olan ihtiyacını giderir. Aydınlar ve entelektüeller, toplumsal hareketlerin vazgeçilmez aktörlerindedir. Yönlendirme ve dönüşümlerde kilit rol oynarlar. Batı'nın ürettiği bir kavram ve bu kavramın manasında ortaya çıkardığı kişiliği, şahsiyeti ifade eden aydın-entelektüel, geleneğin ötelenerek, modern tasavvurun yeniden toplumsal zemine kurgulanmasında etkin rol oynarlar.

Modern dönemle başlayan iktidar kurgusunda, Carl Schmitt'in ifade ettiği gibi bütün ilahiyat kavramlarının modern devlet tarafından dünyevileştirildiği dönemdir ve bu dönem alabildiğine sürmektedir. Bu durum halkı Müslüman olan coğrafyalarda kurulan iktidarlarda böyle olduğu gibi, modern devletin çıktığı batıda da aynı şekilde seyretmiştir. Kilisenin hayatla bağları koparılırken, dine ait kavramlar dönüştürülerek hayata müdahil edilmiştir. Buna bir örnek verilecek olursa batıda egemenlik kavramı üzerinde düşünülüp nasıl bir zemine oturtulacağı tartışılarak, egemenliği dinin bir kavramı olan "Kadir-i Mutlak" üzerine inşa etmişlerdir. "Kadir-i Mutlak" kavramını, devletin egemenliğine uyarlayan batılı felsefeci ve siyaset kuramcıları, egemenliğe, dolayısıyla da devletin egemen ideolojisine ilahi bir vasıf giydirmişlerdir.

Modern dönem iktidarları için bilgi ve dolayısıyla bilgiyi üreten akademisyenler, iktidarların ayakta durmasını sağlayan en önemli taşıyıcısıdır. Bir bakıma iktidarı ayakta tutan üretilmiş bilginin taşıyıcılığını ve yayılmasını sağlayan aydın-entelektüeldir. Modern dönem iktidarların hiçbir masraftan kaçınmadan sürekli üniversite açmaları, akademik bir dünya kurma çabaları, hem bilgiyi tekellerine almak aynı zamanda da akademik çevre dışında üretilen bilgiyi yok saymak açısından önemlidir. Üniversitede üretilen bilgi meşru, alaylı kesimin ürettiği bilgi gayri meşrudur. Akademik çevrenin ürettiği bilginin iktidarlar açısından takip edilebilirliği gibi bir kolaylığı varken, üniversite dışındaki bilginin takip edilememe sorunu vardır. Takip edilemeyen bilgi ve onu üreten, modern çağın iktidarları açısından büyük risktir.

Bu risk statüko için asla küçümsenemez, göz ardı edilemez. Öngörülen riskin maksimuma

indirilebilmesi için de, aydın-entelektüele ihtiyaç vardır. Zira onların varlığı, iktidar tarafından toplumsal hareketlerle ilişkilendirilir ve kullanışlı hale gelen siyasi fırsata dönüşür. Aydınlar, bir toplumsal hareketin ortaya çıkması için ya da oluşmuş bir toplumsal hareketin güç kazanması için siyasi fırsatlar olarak değerlendirilirler. Buna göre, onlar toplumsal hareketi yükseltir, harekete katılımın artmasını sağlar, statükoyu meşrulaştırır, hareketi medyatikleştirir ve güncel kılar. Bu tavır ve davranışın aydın-entelektüel tarafından temsil edildiğinde, her zaman müsamaha gösterilebilir düzeyde kalması sağlanır.

Bilginin Sekülerleşmesi

Dünyevi iktidarların akademik yapıyı kurucu bir unsur olarak ele almaları ve iktidarın buyurganlığı doğrultusunda tolumu kurmaları için bilginin sekülerleşmesi gerekmektedir. Bilginin sekülerleşmesi hepimizin anlayabileceği şekilde tanımlanacak olursa, bilginin referansının, usulünün ve amacının ilahi olanla bağının kesilmesi, tamamen akılcı-deneyisel-maddeci olmasına bağlanmasıdır. Herhangi bir ilahi metinle, geleneksel ve örfi olanla ilgili kabullerin reddi, bu reddin karşısına akli merkeze koyan inşa, bilginin seküler/dünyevi olarak üretilmesi demektir.

Bilginin elde edilmesinde üç unsur bulunmaktadır. Bunlar bilginin referansı, bilginin üretilme usulü ve bilginin amacıdır. Geleneksel bilgi üretme ve bu bilgiyle amel etmede bu yöntem uygulandığı gibi, seküler bilgi üretmede de aynı yöntem uygulanmaktadır. Geleneksel bilgide, bilginin referansı ilahi olana atıf yaparak, mutlak manada ilahi bir metine dayanarak, dayandığı ilahi metnin sınırları dahilinde üretilir, üretilirken takip edilen usulde ilahi metnin çevrelediği sınırları dikkate alırdı. Bu bilgi ise amaç olarak insanın nasıl daha iyi bir kul olabileceğini hedeflerdi. Modern dönem aydın-entelektüelle üniversite merkezli üretilen akademik bilgide ise halkın uluslaşması hedeflendi. Avrupa'da Rönesans'la başlayan değişim, üniversitenin misyonunu da belirledi. Bu misyonla atılan tohum ulus devlete aidiyet duyacak makbul vatandaşların yaratılmasıydı.

Aydın ve entelektüellerin yetiştiği akademik camianın kurulması ve kurumsallaşması bilginin hem seküler düzeyde üretilmesi, hem de bu üretilen bilginin uluslaşma sürecinde kullanışlı hale gelmesi demektir. Bu gelişme Batı'da önem arz etse de, özellikle halkı Müslüman olan coğrafyalarda olabildiğince öneme haizdir. Zira halkı Müslüman coğrafyalarda modernleşme denen illet ulus devletin dayatması ile gerçekleştiğinden, gerek üniversitenin gerekse yetişen aydın-entelektüelin ulus devlet paradigmasına uygunluğu zorunluydu.

Bu sebepten akademik kariyer sahibi aydınlar ve entelektüeller bağımsız bir sınıf değildirler. Tersine, her iktidar sahibi(sahipleri) kendi özel aydınlar-entelektüeller tabakasına sahiptir veya bu tabakayı yaratmaya çalışır. Bu aynı zamanda eskiye ait olan geleneksel ulemanın da önüne geçmek için önemlidir. Her ideoloji kendi hegemonyasını kurma aşamasında akademik kurum içerisinde kendi aydınını yetiştirme çabasını gösterir. Bu çabanın sebeplerinden birisi de kurulacak hegemonyanın önündeki geleneksel ulemaya karşı da alınacak tavidir. Kalemiye ve alaylı sınıfı resmi ve gayri resmi olan tarafların temsilcileridir.

Sonuç olarak:

Geleneksel anlamda ulema sınıfı, halkın içinden çıkmış, mevcut egemenle arasında sürekli bir mesafe bulunan ve bu mesafeyi de korumaya çalışan kesimdir. Bu kesimin ulema olması, onları toplum içinde seçkin bir zümre yapmamıştır. Egemen iktidarın imtiyazlarından yararlanmayı düşünmedikleri gibi, gelen teklifleri de geri çevirmeleri, toplum gözünde itibarlarını sağlayarak meşruluklarını sağlamışlardır. Zira genel geçer bir kaide olarak, "kimin ekmeğini yersen onun kılıcını sallarsın" darb-ı meseli önemliydi. Geleneksel ulema sınıfının her birinin ulema olmalarının dışında dünyevi işleri bulunmakta, geçimini, maişetini, masraflarını kendi işinden gücünden karşılamaktaydılar. Kimi zanaatkâr, kimi çiftçi, kimi esnaf, kimi tüccar, kimi duvarcı ustası olarak hayatlarını sürdürmekteydi. İnsanlardan borç alırlar, borç verirler, dünyevi sıkıntılar çekerler, parasız, işsiz, aşsız kalırlar ama sıradan insanlar olarak toplumun içinde yaşar, komşuluk ilişkileri bulunurdu. Gece saat kaç olursa olsun, kapısı açık, müsait zaman gözetmeden işlerin halli için her daim sefere hazır beklerlerdi.

Ulema öncelikle iman merkezli bilgi üretmek için alabildiğine gayret sarf eder, hatalarından sürekli olarak Allah'a sığınır, her sözünün ardından "Allah-u Alem" demeyi bir ahlak edinmiştir. Tartışmak için değil, doğruyu bulmak adına münazaraya girer, hakkın adaletin ardından sapmazlar. Adaleti kendi geleneği içinde ararlar, dinin muradına sadık kalmanın yollarına alabildiğine riayet etmeye dikkat ederlerdi.

Modern dönem akademik çevre ve akademisyen seküler temelli belli kuralları olan, mesai mefhumuna muttali, belli saatlerinde hiyerarşik yapıya göre iş gören kesimdir. Akademik camia geçimini, gelir-giderini, gündelik ihtiyaçlarını, iktidarın kurumsal yapıya ayırdığı bütçeden karşılar, bilgi üretirken başka bir işle iştigal etmezler. Yazar-çizerdirler, yazıp çizdiklerinden, okuyup anlattıklarından maişetlerini kazanarak gündelik hayatlarını idame ettirirler. Normal sıradan insanlar arasında pek görünemezler. Sürekli meşgul oldukları için müsait zaman kavramı kendilerinin meşruiyetini sağlamak açısından önemli bir dayanaktır. Kimseyle alacak-verecek ilişkisine giremezler, halkın ortalama sınıfının üstünde bir hayat tarzları vardır. Evleri ayrı, toplumun kendilerine ulaşabilecekleri çevreden uzaktır.

Akademik bilginin yol göstericiliği de seküler temellidir. Hakikat arayışını kendi geleneği içinde yapamaz, zira hakikat anlayışı farklı bir referansa atıf yapar. Bu atıf yaptığı referans egemen ideolojinin değerleridir, kabulleridir. Bu durum genellikle ilahiyat, eğitim ve tarih dallarında daha belirgindir. Aydın-entelektüellerden iktidar aleyhine toplumsal dönüşüme işlev kazandıracak bir hareket beklenemeyeceği gibi, böyle bir görevleri de yoktur. İktidarla ilişkileri her zaman iyinin üstündedir.

Her şeyin en doğrusun bilen Alemlerin Rabbi El-Alim olan Allah'tır.

E.Said

İktibas

Bu dökümanı orjinal adreste göster
İktidar ve Ulema-Aydın ilişkisi